IGAZSÁG ÉS ÉLET
Folyóirat a lelkipásztori és nevelői munka számára
Lectio continua – Bibliaolvasó kalauz alapján

2011. június 18. szombat
Márk evangéliuma 16,1–8

Dr. Peres Imre

Jézus feltámadása

16,1Amikor elmúlt a szombat, a magdalai Mária és Mária, a Jakab anyja, valamint Salómé illatos keneteket vásároltak, hogy elmenjenek, és megkenjék Jézus testét. 16,2A hét első napján, korán reggel, napkeltekor, elmentek a sírbolthoz, 16,3és erről beszéltek egymás között: "Ki hengeríti el nekünk a követ a sírbolt bejáratáról?" 16,4Ekkor felnéztek, és látták, hogy a kő el van hengerítve. Pedig az igen nagy volt. 16,5amikor bementek a sírboltba, látták, hogy egy fehér ruhába öltözött ifjú ül jobb felől, és megrettentek. 16,6De az így szólt hozzájuk: "Ne féljetek! A názáreti Jézust keresitek, akit megfeszítettek? Feltámadt, nincsen itt. Íme, ez az a hely, ahova őt tették. 16,7De menjetek el, mondjátok meg a tanítványainak és Péternek, hogy előttetek megy Galileába: ott meglátjátok őt, amint megmondta nektek." 16,8Ekkor kijöttek, és elfutottak a sírbolttól, mert remegés és döbbenet fogta el őket; és senkinek sem mondtak el semmit, mert féltek.

Amit a textusról tudni kell:

- **exegetikai megjegyzések**
- **teológiai összefüggések feltárása**

A feltámadás márki leírása egyedi *műfaji sajátosságok*at tartalmaz. 1. Nagyon hasonlít az ószövetségi *angelofániára*, amelynek jellegzetessége az angyaljelenés, a tanúk félelme, a kijelentés vagy magyarázat közlése, majd a megbízatás és az ígéret, hogy a megbízó velük lesz. 2. Továbbá a feltámadási történet nagyon hasonlít a *megszabadítási történetek*hez, amikor egy lehetetlen helyzetből Isten embere kiszabadul: pl. a börtönből, a veremből, a sírból vagy a fogságból. Itt gyakoriak az ún. ajtómegnyitási csodatörténetek, amelyben fontos szerepet játszik a zárt ajtók mögé bújás, a tanácstalanság, a kilátástalanság, de váratlan megoldás és szabadulás.[1] 3. Ugyanakkor előfordulnak olyan esetek is, amikor kiderül: a *feltámadott-elragadott test hiányzik* (vagy nem találják meg), mert Isten magához vette az emberét, vagy ő rejtette el.[2] 4. Ezekben a történetekben domináló elem a *passivum divinum*. Itt csakis az Isten cselekszik: elhengeríti a követ, feltámasztja Jézust, magához veszi őt jobbjára, küldi az angyalt, hogy megjelenjen a tanúknak, s megláttatja-megérteti velük a feltámadási titkot.[3]

1–4. vers

A márki feltámadási leírásban elsősorban azzal találkozunk, milyen reakciók fogadták Jézus feltámadását. Amikor Jézus meghalt, eltemették, János szerint Arimátiai József és Nikodémus. Az ünnep utáni napon korán reggel három nő siet Jézus sírjához: a magdalai Mária és Mária, a Jakab anyja, valamint Salómé. Ezek a márki egyház számára bizonyára ismert nők lehettek. Az egyik adat arra vonatkozik, hogy „*korán reggel*" a hét első napján (λίαν πρωὶ τῇ μιᾷ τῶν σαββάτων), amikor éppen kezdett pirkadni (ἀνατείλαντος τοῦ ἡλίου: napfelkeltekor). Bizonyára, hosszú lehetett számukra most az ünnep, és alig várták, hogy elmehessenek Jézus sírjához. A másik adat szerint azért sietnek a sírhoz, hogy *megkenjék Jézus testét*. Úgy tűnik, nem tudhatják pontosan, hogy József és Nikodémus hogyan tette Jézust sírjába. Ezért drága illatos keneteket (ἀρώματα) vásároltak. Most magukkal hozzák, hogy elvégezhessék a „balzsamozást". A görög ἀλείφω valóban amolyan bekenést, kenőccsel dörzsölést jelent. A gondjuk azonban az, hogy ki hengeríti el nekik a követ a sír bejáratáról. Még nem tudják, hogy Jézus feltámadott, és hogy a sír bejárata (θύρα: bejárat, ajtó/nyílás) már szabad. Valaki elhengerítette (ἀνακυλίω) a követ és a sírt kinyitotta. Ugyanis a zsidó temetkezési szokásnak megfelelően Jézus olyan sírboltban (sírüregen vagy sírkamrában) volt, ami elé nagy kerék formájú követ szoktak gördíteni. Ehhez több férfiember kellett, hogy azt elmozdítsa. Ezért tanakodtak a nők, kik segítenek nekik eltávolítani a követ (λίθος) és bejutni Jézushoz a sírba. Márk megjegyzi, hogy a kő

[1] Vö. pl. a három ifjú szabadulását a tüzes kemencéből (Dán 3) vagy Dániel szabadulását az oroszlánok verméből (Dán 6).
[2] Ilyen pl. Illés vagy Énók esete.
[3] Vö. H. GRASS: *Ostergeschehen und Osterberichte*, Göttingen, 1956.

rendkívül nagy (μέγας σφόδρα) volt. Ennek több értelme van. Azért említi a kő óriási méretét, hogy jelezze: Jézus egyedül nem tudott volna kijönni a sírból, ahogy az asszonyok sem tudtak volna oda maguktól bejutni. Mert Jézus feltámadása nem emberi erő vagy képesség produktuma, hanem Isten cselekedete. Ugyanakkor Isten segít az övéinek a halál mögé nézni (a nagy sírkő mögé), és ezzel a halál többé nem lehet ijesztő valóság. Valamint az is fontos lehetett Márk egyháza előtt, hogy bármilyen nagy a kő, nem tudja elzárni az életet, és nem tud győzedelmeskedni Isten teremtő és újjáteremtő munkája felett, mert Isten legyőzi a halált a feltámadás által. Nem az asszonyok (vagy a segítségükre siető férfiak ereje), hanem Isten nyitja meg a sírokat, ezért a Krisztust kereső emberek gondja egy szempillantás alatt megoldódik. Pedig az asszonyok szomorúak és borúlátók voltak a halál és a gyász miatt. De amikor felnéztek (ἀναβλέψασαι), meglátták (θεωρέω), hogy a sírt takaró kő, ami gondba hozta őket, nincs ott.

5−8. vers4

Márk igazolja, hogy Jézus az ünnep utáni napon, tehát halála után 3. napon támadt fel. Az újabb balzsamokra és kenőcsökre nem volt szükség, mert Jézus nem marad a sírban (μνημεῖον), hanem feltámadott. Isten cselekedett már az asszonyok odaérkezése előtt: Feltámasztotta Jézust, és elhengerítette a követ. Hiába keresik Jézust a sírban: a sír üres volt,[5] a holttest helyett csak az angyalt találják, aki mennyei tanú, és hírt ad arról, hogy mi történt Jézussal. A többi evangéliummal ellentétben Márk az angyalt egy ifjúnak (νεανίσκος) tünteti fel, aki fehér ruhába (στολὴ λευκή) van öltözve.[6] Ez jel arra nézve, hogy az ő nem földi léttel rendelkezik, hanem odaátról – Isten világából jött hozzájuk. Nem csoda, hogy ettől az asszonyok megrettentek. A megrettentésre Márk az ἐκθαμβέομαι (megdöbbenni, megrémülni, ijedtségtől remegni) igét használja. Amikor ugyanis észlelték, hogy a túlvilág ennyire közel jött hozzájuk, ill. hogy ők most olyan helyre léptek, amely nemcsak egy sima sír, hanem itt Jézus feltámadásában a földi és az isteni túlvilág összeér, nem csoda, hogy megrettentek. De Isten nem azért küldte hírnökét, hogy társaságától megijedjenek az emberek, hanem azért, hogy jó üzenetet tolmácsoljon az embervilágnak, ahogy az asszonyoknak is mondja: *„Ne féljetek! A názáreti Jézust keresitek, akit megfeszítettek? Feltámadt, nincsen itt. Íme, ez az a hely, ahova őt tették. 7De menjetek el, mondjátok meg a tanítványainak és Péternek, hogy előttetek megy Galileába: ott meglátjátok őt, amint megmondta nektek."* Van ebben a márki leírásban néhány fontos hangsúly:[7] Az angyal bíztatja az asszonyokat, hogy ne féljenek. Hozzá kell szokniuk, hogy Jézus tényleg nem evilágból való, és hogy vele tényleg a másik világ jött közel hozzájuk. Ha személyében ezt korábban nem vették volna észre közvetlenül életében, most ezzel szembesülnek, amikor ennek a túlvilágnak világnak a „szele" is megcsapta arcukat, nemcsak a sír áporodott levegője. Megdöbbenhettek azon is, hogy az angyal beszél, és ők értik a szavát. Nem tudjuk, hogy a síri kommunikáció ténylegesen mennyire volt verbális, vagy csak „üzenetközvetítő" jellegű, de az asszonyoknak ahhoz is hozzá kell szokniuk, hogy Isten közeledése világunkhoz érthető módon történik, és hogy konkrét szavakba foglalható, ami nagyon is impulzív hatást válthat ki a megértés után. Az angyal Názáretinek titulálja Jézust, és emlékeztet arra, hogy megfeszítették őt.[8] Továbbá az angyal beszéde teljesen pontosan elmondja nekik, ami a legjobban aggasztotta őket: hol van most Jézus, mert látják, hogy az ő helye üres: οὐκ ἔστιν ὧδε – nincsen itt. Megerősíti, hogy feltámasztatott (ἠγέρθη). Isten nem hagyta őt el, hanem kihozta a halálból és a sírból, és most újra él. Amikor az asszonyok kijöttek a sírból, bizonyára nem arra gondoltak, hogy ők most a feltámadás első tanúi, és hogy ez milyen nagy dolog, hanem az ijedtségtől egyszerűen elfutottak (ἔφυγον). Sokkos állapotban térhettek vissza, mert Márk szerint remegés és döbbenet fogta el őket (τρόμος καὶ ἔξτασις). A síri élmény egyszerűen meghökkentet-

---

[4] Tudvalevő, hogy Mk 16,9−20 a legrégibb kéziratokban nem található. Az evangélium kiegészítésére azonban az egyház azonnal reagált és megkoncipálta a most használt záradékot, ahogy azt Euszébiusz és Hieronymus is igazolja. Valószínűleg a Mt 28,16−20 és Lk 24,13−53 szolgálhatott alapul, ill. a páli 1Kor 15,3−7 is. Hogy az eredeti márki hagyományban és a záradékban diferencia van, mutatja az is, hogy a Mk 16,7-ben ígért galileai jelenés elmarad, és a további események Jeruzsálemben és környékén történtek. Az első kiegészítés már korán keletkezhetett, és Péter teológiai szerepét alkalmazza. A második záradékot Morton Smith 1958 óta hangoztatta az „Alexandriai Kelemen levele" alapján, ami különböző részeket tartalmaz magából az evangéliumból (Márk titkos verziója, amit bizonyos Karpokratész gnosztikus átdolgozott). A Freer-kézirat (W kézirat-jelölés) toldaléka, amelyben a sátánizmus és spiritualizmus dominál. Tény, hogy a márki szöveg záradéka több átdolgozáson mehetett át, és különböző variációi vannak.

[5] I. U. DALFERTH, Volles Grab, leerer Glaube?, in: H.-J. ECKSTEIN - M. WELKER (Hrsg.): *Die Wirklichkeit der Auferstehung*, Neukirchen-Vluyn, 2002, 277–309.

[6] Lukás (Lk 24,4) azt említi, hogy az asszonyok két férfit láttak, és hogy igen fényes ruhába voltak öltözve (ἐν ἐσθῆτι ἀστραπτούσῃ).

[7] Vö. W. TRILLING: Das leere Grab bei Matthäus (Mt 28,1−7), in: *Vielfalt und Einheit im Neuen Testament*. Zur Exegese und Verkündigung des Neuen Testaments, Einsiedeln-Zürich-Köln, 1968, 112kk.

[8] Úgy tűnik, hogy a márki egyházban sokáig így nevezhették Jézust, amelyet a zsidó szóhasználatból vehettek át: Ναζαρηνὸς Ἰησοῦς. Vö. Mk 1,23; 10,47; 14,67.

te, és „megigézte" őket.[9] Nem tudjuk, hogy útközben beszélgettek-e egymással. Talán otthon visszaemlékezhettek, mit mondott Jézus a 3. napról, de gondolataikról és tapasztalataikról hallgattak, és csak később mondták el a többi tanítványnak, hogy mi történt velük a sírnál. Pedig volt üzenetük is, nemcsak élményük. Az angyal azt hagyta rájuk, hogy mondják meg (εἴπατε - a λέγω igéből) tanítványainak és Péternek, hogy előttük megy Galileába: ott meglátják őt (ὄψεσθε), amint megmondta nekik korábban. Jézus üres sírja miatt tehát nem kell a tanítványoknak félni vagy szomorkodni, hanem örülni, mert él. És hogy Galileában újra találkoznak. De az asszonyok egyelőre még nem tartanak ott, hogy megrázó – bár felemelő – élményükről tudnának beszélni. Ahhoz kell még egy kis idő. De nemcsak nekik, hanem a tanítványoknak és a márki egyháznak is,[10] hogy a feltámadás tényét kellőképpen fel tudja dolgozni.

[9] Vö. G. LÜDEMANN, *Die Auferstehung Jesu. Historie, Erfahrung, Theologie*, Göttingen, 1994.
[10] A feltámadási történet szövege és variációi jól látható pl. a Bruce M. METZGER kimutatásában is: *A textual commentary ont he Greek New Testament*, London-New York, 1975, 121−126.

Prédikációvázlat
Jézus feltámadása

1. A sírkő csak „lepel"

Aki nem néz fel a sírtól és a halottól, hanem csak bánatába süpped, és latolgatja a halál miatti szomorúságát vagy veszteségét, az nem láthatja meg, hogy amitől fél, lényegében már nincs ott, mert Isten elvette. Csak az embereknek úgy tűnik, hogy a sírkő eltakar, elválaszt, és homályba zár. De valóságban csak lepel, amelyen keresztül az élő Jézus Krisztust kellene látnunk.

2. A kő, amely blokkolja a továbbjutást

A „kő" ma is az emberek előtt van, és blokkolja a kétkedőket, hogy ne jussanak tovább: a sír bejáratánál, a valóság helyes megítélésénél, a szív hiténél-hitetlenségénél, az ész útjainál, a remény leverésénél.

3. Bizonyságtétel a feltámadásról

A húsvéti ünnepek Jézus feltámadását hirdetik. Jézus feltámadásáról több tanú, több igazoló dokumentum szól. Az evangéliumok nem meggyőzni akarnak valakit, hogy higgyen a feltámadásban, hanem bizonyságot tesznek a feltámadásról és a feltámadott ÚRról.

4. Világunkat irányító erők

A világ új irányt kapott Jézus feltámadásának csodájában. Fejlődésében-folyamatában olyasmi történt, amit nem lehetett emberileg előirányozni. Ezzel azt is tudomásul kell venni, hogy ezt a világot nemcsak az emberek és emberi képességek alkotják és irányítják, hanem más (mennyei és isteni) erők is. Ezek történelmünkben is csodákat jelentenek, de főleg a végét teljesen átalakítják.

5. Hit a feltámadásban és élő Krisztusban

Mi nemcsak a feltámadásban hiszünk, hanem az élő Úrban. Mert önmagában a feltámadás „észbontó" dolog, nem lehet megérteni. De Jézusban hinni: élet és öröm. És aki Jézusban életet és örömöt talált, annak nem esik nehezére hinni feltámadásában, és majd saját feltámadásában is.

6. Krisztus megoldja a halál miatti gondot

Jézus feltámadásával a halál ereje megtört, abroncsa felszakadt. A halál tovább nem uralhatja az emberi létet. Nem az ember hengeríti el a halál/sír kövét, hanem az Isten. Az emberi egzisztencia ezzel új dimenziót kap. Ezzel együtt az emberek gondja (mi vár ránk asírnál?) lényegét veszti. Afeltámadott Jézus oldotta meg az asszonyok gondját – de nemcsak saját sírjánál, hanem minden ember sírjánál.

7. Kire figyelni: a „reszketős" asszonyokra vagy a feltámadott Krisztusra?

A feltámadás ténye akár „reszketést" is hozhat az emberekre, vagy rendkívüli izgalomba hozhatja őket. De a tanúk végső soron nem tudnak hallgatni, hanem elmondják a közelieknek és a távoliaknak is, hogy Jézus valóban él. Aki akar, csodálkozhat rajtuk, vagy kritikát gyakorolhat gondolkodásuk és állapotuk miatt, vagy inkább az üzenetre figyel, és Jézus feltámadását veszi szemügyre, s abban merül el – csodálattal és áhítattal